

Katarzyna Miszczak

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

KREOWANIE STRUKTURY PRZESTRZENNEJ GMINY JAKO ELEMENT POBUDZANIA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO NA PRZYKŁADZIE GMINY MŚCIWOJÓW

Streszczenie: Rosnące znaczenie rozwoju lokalnego w przestrzeni społeczno-gospodarczej skłania do badań aspektów tego zagadnienia. Złożoność rozwoju lokalnego można ukazać przez opis jego wielowymiarowości obejmującej wymiar środowiskowy, społeczno-kulturowy, gospodarczy, polityczny i przestrzenny. Celem artykułu jest opisanie wymiaru przestrzennego dotyczącego zagospodarowania przestrzennego, układów funkcjonalno-przestrzennych i ładu przestrzennego. Przykładem aplikacyjnym do rozważań jest gmina Mściwojów, w związku z tym w opracowaniu przedstawiono także charakterystykę tej jednostki terytorialnej w aspekcie kreowania efektywnej struktury przestrzennej. Ze względu na ograniczoną objętość opracowania podnoszone kwestie, oceny i wnioski zaprezentowano w syntetycznej formie.

Słowa kluczowe: struktura przestrzenna, ład przestrzenny, determinanty rozwoju lokalnego, gmina Mściwojów.

1. Wstęp

Rozwój przestrzenny cechuje się coraz większą złożonością wynikającą z większej otwartości życia społeczno-gospodarczego przy pogłębiającej się specjalizacji, rozszerzającej się wielopodmiotowości oraz zróżnicowaniu układów funkcjonalno-przestrzennych. Otwartość życia społecznego i gospodarczego skutkuje wzrostem mobilności ludności, przemieszczaniem się dóbr i nasilającą się dynamiką cywilizacji informacyjnej, czego efektem są nowe wzorce zachowań przełamujące dotychczasowe systemy wartości. Pogłębiająca się specjalizacja naukowa i zawodowa rozwija zdolności twórcze społeczeństwa, umożliwiając posługiwanie się w coraz większym stopniu zaawansowaną technologią¹.

¹ K. Karcz, *Proces dyfuzji innowacji. Podejście marketingowe*, AE, Katowice 1997, s. 47.

Specjalizacja wpływa bezpośrednio na polepszenie jakości i konkurencyjności, wymuszając daleko idące reformy w zakresie edukacji, organizacji produkcji i służb publicznych. Równoczesne upodmiotowienie się społeczności poszczególnych elementów przestrzennych (regionów, powiatów, gmin) powoduje, że są one coraz bardziej zainteresowane kształtowaniem procesów rozwoju. W konsekwencji większą rolę w modelach ekonomicznych dotyczących gospodarki przestrzennej odgrywają czynniki społeczne, polityczne, kulturowe czy techniczne, a kategorią, która ma zasadnicze znaczenie, jest wiedza². W nowej rzeczywistości ważne jest nie tylko tworzenie wiedzy, ale także jej przekładanie się na praktykę, czyli prowadzenie polityki proinnowacyjnej. Samo zjawisko uczenia najogólniej oznacza rozwój intelektualny w połączeniu z podnoszeniem własnych kwalifikacji i jest procesem zbiorowym polegającym na wzajemnym oddziaływaniu i współpracy różnych podmiotów. Powoduje to zwiększenie intensywności i zasięgu międzynarodowych powiązań gospodarczych i zmiany w układzie przestrzennym światowego rynku i potencjału ekonomicznego³. O poziomie rozwoju poszczególnych jednostek terytorialnych, w tym także o ich pozycji w ujęciu kraju czy przekroju międzynarodowym, decydują więc ultranowoczesne czynniki endogeniczne (przede wszystkim kapitał społeczny, kooperacja, wiedza, polityka władz lokalnych i regionalnych).

2. Rozwój lokalny we współczesnej przestrzeni społeczno-ekonomicznej

Obecnie obserwujemy kształtowanie się nowej gospodarki – gospodarki opartej na wiedzy, w której wraz ze zmianą paradygmatu rozwoju społeczno-ekonomicznego przestrzeni (paradygmat kartezjański, baconowski, newtonowski zostaje zastąpiony nowym paradygmatem określanym jako holistyczny, ekologiczny, sieciowy czy też systemowy) można zauważyć znaczne przewartościowanie metod, procedur i norm działalności społeczno-gospodarczej, w tym także otoczenia; dotyczy to zarówno społeczeństwa, przestrzeni, jak i instytucji⁴.

Przestrzennym odbiciem kształtowania się gospodarki opartej na wiedzy jest proces formowania się sieci gospodarczych, a przejawia się on w zastępowaniu wertykalnych (pionowych) relacji na horyzontalne (poziome) we współczesnej gospodarce. Cechą charakterystyczną jest także to, że sieci powodują szybszy przepływ różnego rodzaju wartości (materialnych i niematerialnych), w tym także innowacji.

² Zob. szerzej: *Gospodarka oparta na wiedzy. Wyzwanie dla Polski XXI wieku*, red. A. Kukliński, Komitet Badań Naukowych, Warszawa 2001.

³ J. Kołodziejcki, *Strategiczna koncepcja przekształceń polskiej przestrzeni a wyzwania cywilizacyjne XXI w.*, [w:] *Współczesne problemy rozwoju regionalnego*, red. T. Marszał, M. Opałło, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, nr 180, Warszawa 1998, s. 62.

⁴ Por. I. Pietrzyk, *Paradygmat rozwoju terytorialnego*, [w:] *Gospodarka przestrzenna i regionalna w trakcie przemian*, red. W. Kosiedowski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Toruń 1995, s. 13.

Gospodarka sieciowa funkcjonująca w nowym królestwie wielowymiarowych przestrzeni ma takie własności, jak⁵:

1. Odmienny sens wielkości.
2. Żywiłowa zdolność do tworzenia skupisk.
3. Równość uczestników.
4. Reintermediacja sprzyjająca budowie gospodarki opartej na wiedzy.

Należy równocześnie podkreślić, iż dokonująca się transformacja systemu produkcyjnego w istotny sposób wpływa na relacje przestrzeń–przedsiębiorstwo⁶ i powoduje, że oprócz wskazanych nowych tendencji zaobserwować można także wzrost znaczenia skali lokalnej i czynnika terytorialnego.

Rozwój lokalny, jako charakterystyczna kategoria rozwoju społeczno-gospodarczego, rozumiany i definiowany jest w rozmaity sposób. Treść tego pojęcia mieści się w przedziale wyznaczonym z jednej strony przez pojmowanie rozwoju lokalnego jako tworzenie nowych miejsc pracy dla danego lokalnego systemu terytorialnego (dla roczników wchodzących w wiek produkcyjny i bezrobotnych), a z drugiej – przez pojmowanie tego rozwoju jako kompleksowego kształtowania możliwie najlepszych warunków życia w lokalnym środowisku, względnie doskonalenia organizacji, struktury i funkcjonowania lokalnego terytorialnego systemu społecznego, głównie przez wykorzystanie lokalnych zasobów rozwoju. Pod lokalnym terytorialnym systemem społecznym kryje się zwykle konkretna gmina, miasto lub wieś⁷.

Tak pojmowany rozwój lokalny w zasadzie nie ma ograniczeń ani rodzajowych, ani rzeczowych i dlatego obejmować powinien dość dużą liczbę zróżnicowanych działań gospodarczych podejmowanych w celu poprawy materialnej i niematerialnej sytuacji w miejscu zamieszkania. Tym samym może być utożsamiany z kształtowaniem możliwie najlepszych warunków życia w lokalnym środowisku, z poszanowaniem zasad ładu przestrzennego.

Ponadto warunki gospodarki rynkowej sprzyjają podejmowaniu inicjatyw gospodarczych przez drobne i średnie podmioty gospodarcze nieposiadające dziś obowiązku wpisywania się w istniejące struktury organizacyjne i realizowanie odgórnie wyznaczonych zadań. Szczególne warunki rozwoju mają te podmioty gospodarcze, które swoje działanie wiążą z rynkiem lokalnym i ponadlokalnym. Jedynym istotnym hamulcem rozwoju drobnej przedsiębiorczości (nie tylko zresztą drobnej) jest brak kapitału inwestycyjnego.

W okresie odradzania się struktur samorządowych społeczeństwa obywatelskiego gospodarka lokalna czy rozwój lokalny mają swoją szansę nie tylko wynikającą z ustawowych zadań samorządów terytorialnych, ale tkwiącą w istocie samorządno-

⁵ M. Teubal, T. Yinnon, E. Zuscovitch, *Networks and market creation*, "Research Policy" 1995 no 20/5, s. 381-392.

⁶ Zob. szerzej: M. Quèvit, P. Van Doren, *Stratégies d'innovation et référents territoriaux*, "Revue d'Economie Industrielle" 1993 nr 64.

⁷ J.J. Parysek, *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1997, s. 46.

ści terytorialnej⁸ wyrażającej się m.in. współodpowiedzialnością mieszkańców za rozwój własnego środowiska życia. Samorządność terytorialna wywodzi się z natury społeczności lokalnych, które jako zbiorowości ludzkie charakteryzują się takimi cechami, jak⁹:

- silne więzi społeczne ukształtowane na podłożu zamieszkiwania tego samego obszaru o geograficznie określonych i zwartych granicach,
- bezpośrednia bliskość i styczność członków społeczności,
- posiadanie instytucji regulujących życie codzienne i zachowania mieszkańców (zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych) i korzystanie z nich,
- określenie pozycji społecznych (politycznej, społecznej, ekonomicznej, etyczno-moralnej) poszczególnych jednostek ludzkich tworzących społeczność lokalną,
- odrębność względem innych zbiorowości ludzkich,
- realizacja interesów wspólnych i uzgadnianie interesów grupowych.

Jest to związane z przestrzenną organizacją działalności społeczno-gospodarczej, która sprzyjać ma kształtowaniu ładu przestrzennego. Ład przestrzenny jest więc pewną kategorią ładu społecznego, a zatem dobrem wspólnym¹⁰. Oznacza on brak konfliktów między użytkownikami przestrzeni o różnym stopniu sąsiedztwa i brak rozbieżności w sposobach i formach zagospodarowania owej przestrzeni. K. Kuciński wyjaśnia, że w dążeniu do ładu przestrzennego chodzi o zachowanie przez struktury przestrzenne¹¹:

- logiki przestrzennej, czyli funkcjonalności w rozmieszczeniu elementów społecznych i gospodarczych w przestrzeni;
- przestrzennej czytelności, czyli jasności układu, oraz właściwości wywoływania wyraźnych przestrzennych obrazów w świadomości podmiotów gospodarczych działających w przestrzeni;
- walorów środowiska przyrodniczego, jego zdolności regenerowania się, zaspokajania ludzkich potrzeb;
- racjonalnego współczynnika ekologicznego, czyli dostosowania struktur przestrzennych gospodarki do struktur zachowań przestrzennych człowieka, jako jednostki i jako zorganizowanych (mniej lub bardziej) grup społecznych;
- optymalizacji przemieszczeń osób, środków pieniężnych, towarów i informacji w przestrzeni;
- piękna otoczenia wynikającego z istnienia i zachowania pozytywnych, oddziałujących na człowieka form przestrzennych, a także proporcji między nimi;

⁸ S. Duncan, M. Goodwin, *Local economic policies: local regeneration or political mobilization*, Local Government Studies, 1985, s. 75-96.

⁹ W. Gomuła, *Władza lokalna wobec centrum. Socjologiczne problemy społeczności lokalnych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Rzeszów 1989.

¹⁰ *Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty*, red. S. Korenik, J. Słodczyk, AE, Wrocław 2005, s. 30.

¹¹ Tamże oraz zob. szerzej: K. Kuciński, *Geografia ekonomiczna. Zarys teoretyczny*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 1994.

- optymalnej, sprzyjającej rozwojowi relacji między centrum a obszarami peryferyjnymi.

Przedstawione argumenty świadczą, iż zachowanie ładu przestrzennego stanowi priorytet w prowadzonej przez samorządy terytorialne polityce społeczno-gospodarczej¹².

Należy również zauważyć, że obecnie wzrasta świadomość społeczności lokalnych dotycząca istotności i konieczności kreowania efektywnych struktur przestrzennych w gospodarce lokalnej¹³. Problemem pozostaje tylko kwestia, w jaki sposób kształtować politykę rozwoju lokalnego, jak planować i realizować poszczególne zadania rozwoju lokalnego, aby przyniósł on pożądane i oczekiwane, a zarazem maksymalne efekty¹⁴.

Warto w tym miejscu podkreślić, iż wiele działań i przedsięwzięć podejmowanych przez lokalnych decydentów, przedsiębiorców i mieszkańców w opisanej gminie Mściwojów wpisuje się we współczesny paradygmat rozwoju społeczno-ekonomicznego przestrzeni i w zasady w nim obowiązujące, przez co udaje się tej jednostce terytorialnej w dużym stopniu prowadzić efektywną politykę rozwoju lokalnego.

3. Proces kształtowania struktury przestrzennej gminy Mściwojów i jego znaczenie w rozwoju Dolnego Śląska

Gmina Mściwojów licząca 4166 mieszkańców zamieszkujących 12 sołectw leży w centralnej części województwa dolnośląskiego. Zajmuje obszar 72 km². Przez gminę przebiegają dwie drogi krajowe: Szczecin–Jakuszyce (nr 374) oraz Jawor–Wrocław (nr 373). Mściwojów, siedziba urzędu gminy, oddalony jest 65 km od Wrocławia, 40 km od Jeleniej Góry, 150 km od Pragi i 330 km od Berlina.

Gmina Mściwojów leży w najniższej części Przedgórze Sudeckiego, w paśmie Wzgórz Strzegomskich, nad rzeką Wierzbiak. Wzgórze Strzegomskie są granitową intruzją w obrębie zmetamorfizowanych łupków paleozoicznych, przebitą przez żyły trzyczlorowodorowych bazaltów. Obszary te charakteryzują się licznymi kamieniołomami granitu i bazaltu, które znacznie wpływają na wygląd krajobrazu. W regionie tym lasów jest niewiele, dominują pola uprawne¹⁵.

¹² R. Domański, *Propozycje usystematyzowania badań w zakresie gospodarki przestrzennej*, KPZK PAN, Biuletyn nr 146, Warszawa 1990, s. 220-232.

¹³ Zob. szerzej: C. Fudge, *Approaches to local planning*, University of Bristol Publish, Bristol 1980.

¹⁴ J.G. Lamboy, *Enterprise, economic and geographic environment*, [w:] J.J. Parysek, *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1997, s. 73.

¹⁵ J. Kondracki, *Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994, s. 157.

- Wodomistrzówka (jednostka badawcza Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, powstała przy współpracy gminy Mściwojów i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego; obiekt stanowi jednostkę naukowo-badawczą dla studentów prowadzących badania na bazie zbiornika wodnego „Mściwojów” oraz obiekt szkoleniowo-dydaktyczny, konferencyjny, z możliwością organizacji warsztatów, seminariów itp. Ponadto jest siedzibą Centrum Kształcenia na Odległość na Wsi wyposażoną w sprzęt niezbędny do korzystania z programów do nauczania na odległość).
- Wędkarskie łowisko licencyjne.
- Ścieżka ekologiczno-historyczna.

Celem nadrzędnym zrównoważonego rozwoju gminy Mściwojów jest „sprawna rolniczo-rekreacyjna gmina wspierana przez gościnnych, aktywnych i świadomych mieszkańców, żyjących w godziwych warunkach i ciekawym naturalnym krajobrazie”¹⁷. Uwzględniony został zatem rozwój wsi w kierunku turystyki, rekreacji, a także zwiększanie powierzchni zadrzewionych w poszanowaniu zasad ładu przestrzennego. W założeniach przewidziane zostało także utworzenie ogrodu botanicznego i „Domu Spotkań Młodzieży” w Targoszynie, co z pewnością wpłynie na podniesienie poziomu świadomości ekologicznej i kulturowej lokalnej społeczności i pozwoli efektywnie promować gminę. Dobra lokalizacja, rozległy obszar, a także historyczne aspekty tworzą doskonałe warunki na powstanie „Domu Spotkań Młodzieży”, miejsca integracji młodych ludzi z całego świata, gdzie będzie można organizować wystawy czasowe i przestrzenne. Priorytetem przedsięwzięcia dotyczącego wspólnego zagospodarowania kompleksu pałacowo-parkowego w Targoszynie i stworzenia bazy noclegowo-gastronomicznej i rekreacyjnej dla Muzeum Gross-Rosen będzie szeroko pojęta edukacja na temat tolerancji, szacunku i zrozumienia dla odmiennych kultur. Dzięki tej inwestycji skorzysta także gmina, ponieważ zwiększy się jej atrakcyjność dzięki posiadaniu lepszej oferty turystycznej i stworzeniu nowych miejsc pracy.

Rekapitulując, należy podkreślić, iż podejmowane działania strategiczne w zakresie kształtowania struktury przestrzennej gminy Mściwojów wypełniają przesłanki, na jakich powinien się opierać sieciowy paradygmat ekologiczny¹⁸:

- zróżnicowanie przestrzeni;
- konieczność ochrony środowiska i zachowania go dla przyszłych pokoleń;
- podmiotowość człowieka, jakość życia i znaczenie czynników społecznych w gospodarce przestrzennej;
- dynamika i ewolucja systemów przestrzenno-gospodarczych;
- relacje deterministyczne i stochastyczne;
- zmiany ciągłe i nieciągłe;
- cele pozaekonomiczne;
- system wartości społeczeństwa.

¹⁷ Strategia zrównoważonego rozwoju gminy Mściwojów, Mściwojów 2004.

¹⁸ R. Domański, *Gospodarka przestrzenna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002, s. 11.

Ponadto przedsięwzięcia te wzmacniają ultranowoczesne czynniki endogeniczne gminy (przede wszystkim kapitał społeczny, kooperacja, wiedza, polityka władz lokalnych i regionalnych), które w istotny sposób determinują poziom rozwoju tej jednostki osadniczej, a także decydują o jej pozycji w ujęciu kraju czy w przekroju międzynarodowym.

Przez wykorzystanie istotnych lokalnych elementów przestrzeni historycznej (Muzeum Gross-Rosen), przestrzeni kulturowej i turystycznej (kompleks pałacowo-parkowy w Targoszynie), przestrzeni przyrodniczej i rekreacyjnej (zbiornik retencyjny „Mściwojów” na rzece Wierzbak) oraz intensyfikację procesów współpracy realizowane i proponowane działania wpłyną również pozytywnie na efektywne funkcjonowanie egzogenicznego środowiska sieciowego (koncepcja J.C. Perrina) w bliższym i dalszym otoczeniu gminy Mściwojów. Stworzenie bazy noclegowo-gastronomicznej i rekreacyjnej dla Muzeum Gross-Rosen, a także zagospodarowanie kompleksu pałacowo-parkowego w Targoszynie przyczyni się do poprawy jakości oferty turystycznej gminy Mściwojów i do jeszcze lepszego funkcjonowania tej jednostki w środowisku sieciowym. Skutkiem tej inicjatywy będzie z kolei rozbudowa gospodarki sieciowej całego regionu dolnośląskiego.

Konkurencyjny rozwój Dolnego Śląska musi być przede wszystkim na wyjątkowości lokalnych atutów (a takie ma gmina Mściwojów), ale ich wykorzystanie wymaga rozbudowanych kontaktów z krajowymi i zagranicznymi partnerami gospodarczymi oraz z centrami kultury i technologii, czyli stworzenia rozległej sieci powiązań. Efektywność działalności endogenicznych zależy bowiem od odpowiedniego poziomu rozwoju działalności egzogenicznych¹⁹. Uruchomienie wewnętrznych czynników rozwoju regionu i budowa odpowiednich struktur organizacyjnych (struktur dyssypatywnych) sprzyjających kreowaniu nowoczesnej bazy ekonomicznej obszaru warunkowane jest sprawnie działającą siecią współpracy między podmiotami każdego szczebla zarządzania. Co istotniejsze, wzmocniona przez eksport usług, a przez to konkurencyjna baza ekonomiczna gminy Mściwojów może oddziaływać na odległe peryferia, przyczyniając się do rozbudowy i unowocześnienia sektora egzogenicznego poszczególnych jednostek terytorialnych Dolnego Śląska, a w konsekwencji – do podniesienia siły konkurencyjnej całego regionu.

4. Zakończenie

Rozwój lokalny jako wielowymiarowy i wieloaspektowy proces obejmujący obszar polityki, technologii, bezpieczeństwa, informacji, demografii, ekologii, zdrowia, kultury i religii w dużej mierze uzależniony jest od polityki władz samorządu terytorialnego. Doświadczenie, umiejętności oraz aktywność pracowników urzędu

¹⁹ A. Bramanti, M.A. Maggioni, *The dynamics of milieux: the network analysis approach*, [w:] *The dynamic of innovative regions*, red. R. Ratti, A. Bramanti, R. Gordon, Ashgate, Aldershot 1997, s. 323-325.

gminnego mogą stanowić czynnik decyzyjny w przebiegu tego procesu. Istotną rolę przypisuje się również nastawieniu społeczeństwa do zachodzących zmian. Mieszkańcy gminy powinni popierać działania rozwojowe przez aktywny udział w realizowanych projektach czy też wspieranie funkcjonowania instytucji publicznych. R. Florida twierdzi, że miejsca tolerancyjne (tolerancja), otwarte, o różnorodnej przestrzennej strukturze społeczno-gospodarczej i przyjazne wszystkim grupom ludzi są magnesem dla kreatywnych jednostek (talent) i najprężniej rozwijających się, najbardziej dochodowych gałęzi przedsiębiorstw (technologia)²⁰, a stwierdzenia te w pełni potwierdzają dokładne badania statystyczne²¹.

Z przedstawionych rozważań wynika, że uzasadnione jest stwierdzenie, że przedsięwzięcia podejmowane w zakresie kreowania struktury przestrzennej gminy Mściwojów sprzyjają rozwojowi zrównoważonemu, wpisują się w realizację zasady 3T, a udział tej jednostki osadniczej w różnego rodzaju projektach pomaga w optymalnej alokacji posiadanych przez nią zasobów zarówno finansowych, jak i ludzkich.

Literatura

- Bramanti A., Maggioni M.A., *The dynamics of milieux: the network analysis approach*, [w:] *The dynamic of innovative regions*, red. R. Ratti, A. Bramanti, R. Gordon, Ashgate, Aldershot 1997.
- Domański R., *Gospodarka przestrzenna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2002.
- Domański R., *Propozycje usystematyzowania badań w zakresie gospodarki przestrzennej*, KPZK PAN, Biuletyn nr 146, Warszawa 1990.
- Duncan S., Goodwin M., *Local economic policies: local regeneration or political mobilization*, Local Government Studies, 1985.
- Florida R., *Cities and the Creative Class*, New York-London 2005.
- Fudge C., *Approaches to local planning*, University of Bristol Publish, Bristol 1980.
- Gomuła W., *Władza lokalna wobec centrum. Socjologiczne problemy społeczności lokalnych*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, Rzeszów 1989.
- Gospodarka oparta na wiedzy. Wyzwanie dla Polski XXI wieku*, red. A. Kukliński, Komitet Badań Naukowych, Warszawa 2001.
- Karcz K., *Proces dyfuzji innowacji. Podejście marketingowe*, AE, Katowice 1997.
- Kołodziejcki J., *Strategiczna koncepcja przekształceń polskiej przestrzeni a wyzwania cywilizacyjne XXI w.*, [w:] *Współczesne problemy rozwoju regionalnego*, red. T. Marszał, M. Opałło, Komitet Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, nr 180, Warszawa 1998.
- Kondracki J., *Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1994.
- Kuciński K., *Geografia ekonomiczna. Zarys teoretyczny*, Wydawnictwo Szkoły Głównej Handlowej, Warszawa 1994.
- Lamboy J.G., *Enterprise, economic and geographic environment*, [w:] J.J. Parysek, *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1997.

²⁰ Zgodnie z założeniami R. Floridy istnieją trzy siły działające pozytywnie na miasta, tzw. 3T: technologia, talent i tolerancja.

²¹ Zob. szerzej: R. Florida, *Cities and the creative class*, New York-London 2005.

- Parysek J.J., *Podstawy gospodarki lokalnej*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1997.
- Pietrzyk I., *Paradygmat rozwoju terytorialnego*, [w:] *Gospodarka przestrzenna i regionalna w trakcie przemian*, red. W. Kosiedowski, Wydawnictwo Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 1995.
- Podstawy gospodarki przestrzennej – wybrane aspekty*, red. S. Korenik, J. Słodczyk, AE, Wrocław 2005.
- Quèvit M., Van Doren P., *Stratégies d'innovation et référents territoriaux*, "Revue d'Economie Industrielle" 1993 nr 64.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Mściwojów, Mściwojów 2004.
- Teubal M., Yinnon T., Zuscovitch E., *Networks and market creation*, "Research Policy" 1995 no 20/5.
- Trzebińska J., *Ogród narodów w Targoszynie*, praca magisterska, Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu, Wrocław 2008.
- www.msciwojow.pl

CREATING SPATIAL STRUCTURE OF MUNICIPALITY AS AN ELEMENT OF INDUCING SOCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT ON THE EXAMPLE OF MŚCIWOJÓW MUNICIPALITY

Summary: The rising meaning of local development in modern social and economic space induces to study all aspects connected with this phenomenon. The complicity of local development can be described by its multidimensional aspect (environmental, social and cultural, economic, political and spatial dimension). The main aim of the article is a presentation chosen from them spatial dimension concerning spatial development, functional and spatial systems and spatial order. The application example for the undertaken consideration is Mściwojów municipality and that is why characteristics of this territorial unit in the aspect of creating effective spatial structure is presented in the elaboration.

As a reason of the elaboration's limited volume presented matters, opinions and conclusions are depicted in a synthetic form.